

דבר העורך

רווחא לבסימא שכיח

מאי אפיקומן? המושג של קינוח סעודה לאחר השביעה, שדרך בני אדם לאכול מאכל מתוק בסוף האכילה, ואינו דבר חדש של הדורות האחרונים, שכבר היה לעולמים.

וכן מצינו לגבי ליל הסדר שאסור לאכול קינוח סעודה אחרי הפסח; כפי שלמדנו **במשנה** (פסחים קיט: ורש"י שם) אין מפטירין (כשנפטרין מן הסעודה מביאין מיני מתיקה) אחר הפסח אפיקומן (הוציאו והביאו מיני מתיקה). ובפירוש השני מפרשת **הגמ'** מאי אפיקומן, שמואל אמר כגון אורדילאי לי וגוזלייא לאבא (שמואל היה אוכל כמהין ופטירות לקינוח סעודה, ורב היה אוכל גוזלות לקינוח סעודה). ורב חנינא בר שילא ורבי יוחנן אמרו כגון תמרים קליות ואגוזים.

עוד מסופר **בגמ'** (פסחים דף נז.), אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי שהיה אוכל שלש מאות עגלים, ושתה שלש מאות גרבי יין, ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה.

יותר מכך מצינו **בגמ'** (מגילה דף ז:), שאבבי סיפר כשיצאתי מבית רבה ללכת לבית מרי הייתי שבע, כשהגעתי לבית מרי, הגישו לפני שישים קערות של מיני תבשילים, ואכלתי שישים חתיכות, והתבשיל האחרון נקרא 'צלי קדר', ובגמרא האכילה הייתי חפץ לכוס גם את הקערה.

ואמר על כך אב"י היינו דאמרי אינשי, שהעני רעב ואינו יודע. אי נמי היינו דאמרי אינשי, 'רווחא לבסימא שכיח'. ופירש **רש"י** (מגילה ז: ד"ה רווחא, עירובין פב: ד"ה דאי) המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר המתוק.

הכלל הוא, דברים הבאים ללפת הפת או שבאים לשובע ולעיקר הסעודה נפטרים בסעודת פת (סימן קעז סעף א), ולכן כל דבר שבא לשובע נפטר בברכת הפת שנחשב לחלק מעיקר הסעודה, אבל מנה אחרונה - גם אם נחשב לחלק בלתי נפרד מהסעודה טעונה ברכה. שאינה חלק מעיקר הסעודה.

ונחלקו הפוסקים (סימן קעד סעף ז) האם שתיה נחשבת חלק מהסעודה שאין אכילה בלא שתיה, או נחשבת נדבך נוסף שאינו קשור לעיקר הסעודה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'קינוחים בסוף הסעודה'

סיום הסעודה

תקציר: סדרת המאמרים בנושא 'סעודה כהלכה'; הגיליון הראשון בסדרה מספר 432, בנושא 'אכילה לפני הסעודה'. הגיליון השני מספר 433 בנושא 'משקאות בסעודה'. הגיליון השלישי מספר 434 בנושא 'מנת פתיחה בסעודה'. הגיליון הרביעי 435 בנושא 'ריקודים באמצע הסעודה'. והגיליון הנוכחי האחרון בסדרה מספר 436 בנושא 'קינוחים בסוף הסעודה'.

מנה אחרונה: האם צריך לברך ברכה ראשונה ואחרונה על קינוחים בסוף הסעודה? כגון סלט פירות חיים, פירות (קומפוט), רסק פירות -

בחורף. גלידה וקרח על שלל סוגיהם, קרטיב קרח, ארטיק גלידה, איגלו, שלוקים, אייס קפה, ברד - בקיץ. והאם יכול לפוטרום על ידי שיאכלם עם פת (בתחילה, תחילה וסוף, הכל עם פת).

1. טפל בסעודה

שלשה כללים בסעודה: בגיליונות הקודמים התבאר מספר דינים שנוגעים לכאן, ונביא את חלקם בקצרה. מבואר **בגמ'** (ברכות דף מא:), ונפסק הלכה **ברמב"ם** (הלכות ברכות סימן ד סעף יא), ו**בשו"ע** (סימן קעז סעף א), שרב פפא חידש ג' כללים בסעודה;

הודעת מערכת:

בשבועות הקרובים לא יופיע גיליון הגיליון הבא יופיע אי"ה ביום ג' פרשת אמור ו' אייר תשפ"ד
בברכת א כשר'ן פריילעכן פסח!

שאינן באים כי אם בתוך הסעודה כגון 'קומפוט' ולא טעון ברכה, ויש שבאים גם שלא בתוך הסעודה, כמו פיצוחים ופופקרן ואם כן טעון ברכה.

וכן לשיטת הגר"א (מעשה רב אות פב) רק דברים שלא קבועים במאכלי הסעודה, טעונים ברכה לפניהם, אבל מאכלים שקבועים בסעודה נפטרים בברכת הפת. וביאר דבריו בספר **אור חדש** שאפילו אם המאכל בא לקינוח, כיון שמגיע בקביעות בתוך הסעודה אינו מברך עליו. ומבואר **בתשובות והנהגות** (כרך א סימן קעז) שלפי שיטתו כאשר אוכלים בשבת קומפוט בקביעות בתוך הסעודה, לא מברכים עליו. וכן נקט הרה"ק **רבי אהרן מבעלזא זיע"א** (ע"ל) עקב תשס"ג) שאין לברך על קומפוט בסעודה, כי נחשב כדברים הבאים בתוך הסעודה.

הסברות לחיוב בברכה: יש לחלק בין

אכילה לשובע שקשורה לשיביעה של הסעודה ונפטרת בברכת הפת, בבחינת צדיק אוכל לשובע נפשו, לאכילה לקינוח שבאה לתענוג אחרי השיביעה, ואינה לשובע ומזון, ולכן טעונה ברכה לפניו. וכמבואר בדברי **הראשונים** שרק מאכל שבא להשיבע נפטר בהמוציא, אבל מאכל שבא לקינוח ולא להשיבע אינו נפטר, אם כן כל הקינוחים טעונים ברכה. ומה שטענו החולקים (מובא לעיל), שגם קינוח נחשב חלק מהסעודה על פי משמעות דברי **רבינו יונה** שדברים שאוכלים רק בסעודה נפטרים בברכת הפת, נראה פשוט שרבינו יונה דיבר רק במאכל שמשיבע, כמדויק בלשונו כמה פעמים, ולכן כאשר נאכל רק בסעודה נפטר בברכת הפת, אבל בקינוח שאינו משיבע גם רבינו יונה מודה שאינו נפטר בברכת הפת.

לדעת **המגן אברהם** (סימן קעז ס"ק ב), והשו"ע **הרב** (סעיף ב), והמשנ"ב (ס"ק ד), מאכל שבא לקינוח או לעכל את האוכל בסוף הסעודה וכדומה, צריך לברך עליו ברכה ראשונה, אפילו היה לפניו כשכירך 'המוציא', ואפילו מעט פירות מבושלים כגון קומפוט, לא נפטר בברכת הפת, שאינם שייכים לפת שאינו אוכלו להשיבע, כי הוא לא בא מחמת הסעודה, שהרי רגילים לאכול אותו גם מחוץ לסעודה.

והוסיף **בשער הציזון** (ס"ק ז) שכתב **האור זרוע** (חלק א

א. דברים הבאים בסעודה מחמת הסעודה, אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. ב. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה, שאינם מלפתים בהם את הפת כגון מיני פירות, טעונים ברכה לפנייהם ולא נפטרים ב'המוציא', כי אינם מעיקר הסעודה, אך לא טעונים ברכה לאחריהם, כיון שבאים בתוך הסעודה, נפטרים בברכת המזון. ג. דברים הבאים אחרי הסעודה, טעונים ברכה גם לפנייהם וגם לאחריהם.

ברכת הקינוחים: בסעודות שבת וחג, ובסעודות חתונה ואירועים מכובדים, לאחר שכבר שבעו במנה ראשונה ומנה עיקרית, מגישים מנת סיום לקינוח סעודה, והשאלה האם מנת הקינוח טעונה ברכה לפנייהם כדין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, או אינה טעונה ברכה לפנייהם כדין דברים הבאים מחמת הסעודה.

2. ביאור שתי הצדדים

הסברות לפטור מברכה: גדר הדין של 'טפל בסעודה' הוא שמברך על הפת שהוא עיקר הסעודה ופוסט כל מאכל שהוא חלק מהסעודה, וכל הקינוחים הם בכלל דברים הבאים בתוך הסעודה שכך הוא סדר הסעודה שמביאים בסופו קינוח, וכיון שהדרך לאכול קינוח בסוף הסעודה, נעשה 'טפל לסדר הסעודה' למרות שאינו בא למזון ושובע ואינה טעונה ברכה לפנייהם שנפטר בברכת הפת.

ויסוד הדברים מבואר **ברבינו יונה** (ברכות דף כט: מדפי הרי"ף) בשם **ר"י הזקן**, דברים הבאים בתוך הסעודה - פירושו מאכלים שאינם דרך לאוכלם שלא בשעת הסעודה, כי אם בשעת הסעודה להשיבע כמו דייסא וחביץ קדירה, וכיון שאוכלם בכוננת שיביעה נחשב מעיקר הסעודה אפילו שאוכלם בלא פת. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה - פירושו מאכלים שאוכלים אותם כל היום כגון פירות וכדומה, ולכן כשאוכלם בסעודה בלא פת טעון ברכה לפניו.

ולפי דברי רבינו יונה כתב להלכה **בתהלה לדוד** (סימן קעז ס"ק א) שכל סוגי הפירות שרגילים לאכול רק בתוך הסעודה אין מברכים עליהם, ורק פירות שאוכלים גם שלא בתוך הסעודה טעון ברכה.

לפי מהלך זה, אפשר לחלק בין סוגי הקינוחים, יש סוגים

ונחלקו פוסקי זמננו האם להלכה צריך לחוש למעשה רב, או שלא צריך לחוש למעשה בבחינת 'אין למדים הלכה מפי מעשה'.

והעיד הג"ר **אברהם גורביץ שליט"א** (משנ"ב מהדורת דרשו סימן קעז ביאורים ומוספים מספר 11) שהחפץ חיים ביאר לסבו, שבזמן כתיבת המשנ"ב סעודה רגילה במסעדה לא היתה כוללת מנה אחרונה, ומשעה שהשתנה הדבר וסעודה רגילה כוללת גם מנה אחרונה נמנע מלברך על קומפוט.

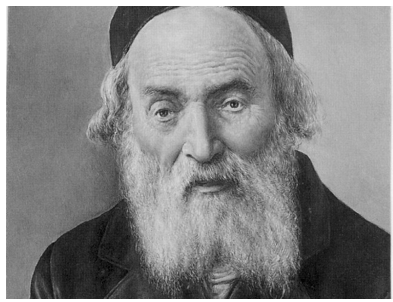
והעיד חתן החפץ חיים הג"ר **מנדל זקס זצ"ל** (ארחות רבינו חלק א עמוד קס), ששאל את החפץ חיים בענין זה, והשיב לו שהדעת נוטה שצריך לברך, אך כנראה שהחפץ חיים בעצמו לא בירך, כיון שהיה רגיל לאכול בכל סעודה קומפוט, והחשיבו כדברים הבאים מחמת הסעודה. וכן העיד **נכד החפץ חיים** (לרבני הילכתא) שהחפץ חיים לא חזר בו מהוראתו, ורק לעצמו החמיץ.

חזרה במקצת: ומסופר שהג"ר **אהרן קוטלר זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד 77) היה נוהג על פי הוראת החפץ חיים להדר לברך על פרי חי, כדי לפטור את הקומפוט המבושל שאכל כמנה אחרונה.

וכן לדעת הגרש"ז **אויערבאך זצ"ל** (מעדני שלמה עמוד 170), לא יתכן שהחפץ חיים חזר בו לגבי פירות חיים שמביאים בסוף הסעודה דזה פשוט שמברכים עליהם, ואם אכן חזר בו היינו רק לגבי קומפוט של פירות מבושלים. והוסיף הגרש"ז א שהוא עצמו מברך גם על קומפוט וכפי שנפסק במשנ"ב.

הלכה כמשנ"ב: מאידך לדעת הגר"ח **קנייבסקי זצ"ל** (שלמי ניסן סימן טט), והג"ר **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני ברכות עמוד קסט, עדות בנו הגר"ש קרליץ), הסיפור אינו נכון, והחפץ חיים לא חזר בו, וכל מאכל שבא לקינוח סעודה טעון ברכה לפניו. וכן לדעת הג"ר **צבי ובר שליט"א** (שיעורי ברכות), והג"ר **נתן קופשיץ שליט"א** אין לסמוך על שמועה זו שלא מסתבר שהחפץ חיים חזר בו מהוראתו הברורה, כמפורש במשנה ברורה ובשער הציון, על סמך המעשה. וכעין מה שכתב **תלמיד הנועד ביהודה** (שו"ת שיבת ציון), דאין לסתור כלל מאמר החכם בספרו על פי עובדות והוראות בעל פה (אוצרות ירושלים חלק ז עמוד שסו-שסז).

ומסופר על הגה"צ **רבי אליהו לופיאן זצ"ל** שהורה

סימן קנד) בשם הר"ח, וכן מבואר **בערוך**, שגם במקום שרגילים לאכול פירות מבושלים בסוף כל סעודה, מסתברא לכאורה שאינם נחשבים שבאים מחמת הסעודה, כי הם באים רק לקינוח, ולא לפת את הפת או לשביעה.

ומבואר **בשל"ה** (כלל ב סעיף יג) הובא **בתהלה לדוד** (ס"ק א), שגם אם אוכל את הפירות לשביעה, בטלה דעתו אצל כל אדם, וצריך לברך

עליהם. והאבן **העוזר** (סימן קעד) ביאר את טעם הדין משום 'לא פלוג'. וכן מעיד הגר"צ **ובר שליט"א** (שיעורי ברכות) שכך שמע **מהגרש"א זצ"ל**, שגם אם מכויז באכילת הקינוח לשביעה צריך לברך.

[בתפוחי עץ מבושלים מרוסקים, יש עוד סוגיא של טרימא, האם פירות מרוסקים ברכתם 'העץ' או 'שהכל', כמבואר בשו"ע סימן רב סעיף ז].

ונקטו **החזו"א** (דינים והנהגות פרק ו אות ז), והסתייפלער (ארחות רבינו חלק א עמוד קס) והגרש"ז **אויערבאך זצ"ל** (קובץ אהל ברוך עמוד רמז הערה 48, עדות נכדו הג"ר אהרן גולדברג שליט"א), והגר"צ **אבא שאול זצ"ל** (אור לציון חלק ב פרק מו אות טו), והגר"ע **יוסף זצ"ל** (ילקוט יוסף עמוד קצו), לברך על קומפוט בסעודה, כפי ברכתו הראויה 'העץ' או 'האדמה'. וכן כתב הג"ר **ישראל יעקב פישר זצ"ל** (אבן ישראל חלק ט סימן סב) שמברכים על גלידה ופירות בסוף הסעודה (שערי הברכה פרק ח הערה כה).

ולדעת הגר"י **ש אלישיב זצ"ל** (מקור הברכה עמוד קפא-קפב, וזאת הברכה פרק ח) צריך לברך על קומפוט, ויש מהגדולים שהחמירו לפוטרו בברכת פרי חי, והנהגה זו היא בגדר חומרא בעלמא, אך אין חיוב לנהוג כך גם לראי שמים.

3. מעשה של החפץ חיים

מעשה לסתור: כאמור מבואר **במשנ"ב** (סימן קעז ס"ק ד, שערי הציון ס"ק ז), שצריך לברך ברכה לפניו על קינוח סעודה, ורק מה שאוכל ממש עם לחם נפטר בברכת הפת.

והנה ידוע ומפורסם עדות **תלמידי החפץ חיים** (הצדיק רבי שלמה עמוד קיט, תשובות והנהגות כרך א סימן קעז, על"ת תולדות תשס"ד), שחזר בו החפץ חיים בסוף ימיו, ונהג למעשה שלא לברך ברכה ראשונה על קומפוט בסעודה, כיון שהדרך לאכול קינוח בסוף הסעודה נחשב חלק מהסעודה.

שני הפירות לא נטפלים לפת, ונחשב כשני מאכלים נפרדים, וכל הסיבה שאוכל את פת עם הקומפוט הוא רק בכדי לפטור מברכה ולא נחשב טפל.

דברי הפוסקים: ולדעת הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק ו סימן כא אות ב), והגר"פ שיינברג זצ"ל (וזאת הברכה עמוד 246), והגר"צ ובר שליט"א (שיעורי ברכות), והג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות כרך ג סעיף ע), בזמננו הקומפוט לא נחשב טפל לפת, וטעון ברכה אפילו כשאוכלם ביחד ממש, שרק כאשר אוכל עם כמות פת ניכרת שהוא העיקר כאשר היה נהוג בימי קדם הפירות נעשה טפל לפת, אבל כיום שלוקח רק מעט פת כדי לפטור מברכה ועיקר דעתו על הפירות, לא נעשה טפל לפת. וכן מדויק בלשון המגן אברהם (ס"ק א), והמשנ"ב (סימן קעז ס"ק ג), שאם אינו חפץ לאכול פת, ומתכוין באכילת הפת רק כדי לפטור את הפירות, יש להסתפק אם נפטרים, כי איך יהיו טפלים ללחם, שלא היה חפץ באכילתו. וכך משמע מלשון הבית יוסף (סימן קעז) שתלה את הטעם שהפרי נפטר בברכה, משום עיקר וטפל, שהפרי נעשה טפל ללחם.

ומנהג הגרי"ז מבריסק (תשובות והנהגות כרך א סימן קעז), והגרי"ש אלישיב זצ"ל (עדות נכדיו לרבני הלכתא) שאכלו את כל הקומפוט עם לחם ולא בירכו עליו, שנפטר בברכת הלחם מדין עיקר וטפל.

וכתב בתשובות והנהגות (שם) שאם הפרי ניכר בקומפוט, עדיף לפטור אותו בברכה על פרי חי, ואם הפרי נמער והוא קרוב למשקה ולא ניכר, שלדעת כמה פוסקים ברכתו 'שהכל' לא יפטרו בברכת פרי חי, אלא יפטור אותו על ידי שיאכלנו עם לחם, או בדבר שברכתו 'שהכל' לכל הדעות גם בתוך הסעודה, ויכוין לפטור את הקומפוט בברכה.

5. ברכה על גלידה וקרח

מהות הגלידה: לגבי גלידה וקרח, לפי השיטות שלא צריך לברך על קינוחים, לא צריך לברך על גלידות וארטיקים, והתחבטו פוסקי זמננו לדעת רוב הפוסקים שצריך לברך על קינוחים, האם צריך לברך על גלידה וקרח כדין מאכל שאינו בא מחמת הסעודה, או שדינו כמשקה ואין טעון ברכה (שערי הברכה פרק ח סעיף יא, פרק יד סעיף ו).

לגבי שיעור ברכה אחרונה נחלקו גדולי הפוסקים (וזאת הברכה עמוד 42), האם גלידה דינו כמשקה כי עשוי מנוזלים ושיעורו ברביעיית, או דינו כמאכל כיון שנאכל קפוא ושיעורו בכזית.

הסברות לפטור: לא צריך לברך על הגלידה שהיא בעצם

בשם החפץ חיים בזה, בלב אליהו (הקדמה עמוד 32) כתב את הסיפור לגבי עוגה ותה שמספק האם לברך יאכל קצת עוגה ביחד עם התה בתחילה ובסוף ולא יצטרך לברך ברכה ראשונה, ומאידך סיפר נכד רבי אליהו לופיאן (לרבני הלכתא) שהמעשה היה שהורה לא לברך על קומפוט בסוף הסעודה, ונגלה אליו החפץ חיים בחלום הלילה ואמר לו מדוע אתה אומר בשמי הלכות, ומאכן למדנו שאין לסמוך להלכה על סיפורים, ומה שכתוב במשנ"ב הוא העיקר להלכה למעשה.

והוסיף הג"ר ניסים קרליץ, אדם שהפירות עומדים אצלו להשלמת הסעודה, לצורך עיקר סעודתו ולא לקינוח, אינו צריך לברך דנפטר בברכת הפת, ויתכן שכך היתה המציאות אצל החפץ חיים. ומה שאומרים שהח"ח חזר בו, החליפו בין אוכל צימע"ס שאינו טעון ברכה, לבין אוכל קומפוט שטעון ברכה.

4. אוכלם עם פת

פירות ללפת: לגבי אכילת פירות עם פת, מבואר בשו"ע (סעיף א) שאם אכל את הפירות תחילה וסוף עם לחם, גם אם באמצע אכלם בלי לחם, לא צריך לברך עליהם ברכה ראשונה.

כלומר, מאכל שמהותו למזון, אפילו שאינו אוכלו עם פת לא טעון ברכה, פירות שעיקר קביעות הסעודה עליהם, מספיק שאוכלם בתחילה עם פת שמגלה שאוכלם כחלק מהסעודה. פירות שלפעמים באים לקינוח ולפעמים ללפת כאשר אוכלם תחילה וסוף עם פת נפטר בברכת הפת, כיון שנטפלים לפת נפטרים בברכת הפת, והסיום שאוכלו עם פת מוכיח שלא חזר בו, פירות שבאים לקינוח לא מועיל תחילה וסוף כי אינו מוכיח על האמצע.

ובאופן שעיקר מטרת אכילת הפירות לקינוח ולא ללפת את הפת, מבואר בשו"ע הרב (סימן קעז סעיף ג), ובמשנ"ב (סימן קעז ס"ק ח), שאפילו אם אוכלו תחילה וסוף עם הפת, מה שאוכל בלי לחם טעון ברכה כי אינו מצטרף לשאר הסעודה ולא נפטר בברכת הפת. וכתב בשער הציון (ס"ק יג) אבל מה שאוכל עם לחם ממש לעולם אינו צריך ברכה, כי נטפלים לפת.

עצה טובה: כאמור יש פולמוס גדול בברכת הקומפוט, והרוצה לצאת מידי ספק, לא יעזור אכילת פת תחילה וסוף, ויועיל רק אם יאכל הכל עם פת. אולם יש להסתפק, האם ובאיזה אופן מועיל העיצה לאכול את הקומפוט כולו יחד עם פת. מצד אחד דינו כמלפת את הפת ונפטר בברכת הפת, מצד

כמו שאוכלים קרטיב, נחשב כמשקה, ולא מברכים עליה אפילו שלא באים לשם שתיה. ולדעת המחמירים שלא לברך על קומפוט בסעודה, גם לא מברכים על גלידה.

טעונה ברכה: לדעת הגר"ז **אויבראך זצ"ל** (הליכות שלמה תשרי פרק ה הערה 15, מעדני שלמה עמוד מו, ותן ברכה חלק א עמוד פז), והגר"ש **אלישיב זצ"ל** (פסקי הלכות, קרול תשס"ו) והגר"ח"פ **שיינברג זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד 74 הערה 8), והג"ר **ישראל יעקב פישר זצ"ל** (אבן ישראל חלק ט סימן סב), והג"ר **שמואל הלוי ואזר זצ"ל** (שבט הלוי חלק א סימן רה הערות לשו"ע סימן קעד סעיף ז), והגר"צ **ובר שליט"א** (שיעורי ברכות), האוכל גלידה בסוף הסעודה צריך לברך עליה לפנייה, כי דינה כמאכל ולא כמשקה, וגם אם נניח שגלידה נחשבת משקה ולא מאכל, מכל מקום כיון שנועדה לקינוח, וגם לא שותה אותה 'לצמאו', צריך לברך עליה בסעודה.

וסיים בשבט הלוי, 'הרבה טועים בה'. והוסיף הגר"ז **אויבראך** (ותן ברכה תשובות לסימן קעד), שגם קרטיב טעון ברכה. והסתפק הגר"צ **ובר**, בסעודה ששותה בה יין, האם הגלידה נחשבת כמשקה ונפטרת בברכת היין כדון יין שפוסט משקין, או נחשבת כמאכל ואינה נפטרת בברכת היין. מאידך יתכן שגם אם הגלידה נחשבת משקין אינה נפטרת בברכת היין, כי יין אינו פוסט משקין שאינם לצמאו כי אם לקינוח סעודה, וצ"ע.

ולגבי פטור על ידי ברכת היין, לדעת הגר"נ **קריץ זצ"ל** (קובץ קול התורה חלק מד עמוד קב) גלידה אינה נפטרת בברכת היין, גם לדעת הסוברים שגלידה נחשבת כמשקה, כי יין פוסט רק מוצרים נוזליים שדרכם בשתיה, ולא מאכלים קפואים שדרכם באכילה.

אינה טעונה ברכה: ולדעת הגר"ר **יצחק יוסף שליט"א** (ילקוט יוסף סימן קעז סעיף י, קונטרס שערי יוסף הלכות ברכת מאכלים וקינוחים בסוף הסעודה), שאין צריך לברך על גלידה בסוף הסעודה, שדינה כמשקה בתוך הסעודה שאינו מברך עליה. ומכל מקום אין למחות במי שמברך על הגלידה.

וכן מטו בשם הגר"ר **משה פיינשטיין זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד 74 הערה 8, שלמי ניסן ברכות עמוד ריב) לגבי סוגים מסוימים של גלידה, שאין צריך לברך עליהם כדון משקין שאין מברכים עליהם בתוך הסעודה.

שתיה מתוקה, והרי על שתיה אין מברכים בתוך הסעודה, ולמרות שבא לקינוח ולא מחמת הסעודה יש כאן 'לא פלוג' לא לברך גם על משקה מתוק שבא לקינוח. וגם לפי הצד שגלידה נחשבת מאכל, יתכן שקרטיב קרח נחשב שתיה, שהרי מוצץ ממנו את המים ואינו אוכל.

הסברות לחיוב: צריך לברך כי גלידה אינו דומה למשקה, ואינו דומה לכלל שאין מברכים על השתיה בתוך הסעודה, כי שם הסברא שאין אכילה בלא שתיה, אבל שתיה זו היא בגדר ממתק שטעון ברכה.

וגם אם בהלכות טומאה וטהרה נחשב משקה, מכל מקום לגבי ברכה ראשונה לא תלוי בהגדרה של אוכלין ומשקין, אלא תלוי במציאות של דעת בני אדם, ואנשים מתייחסים לזה כמאכל, וכיון שאינו אוכלו למזון ושובע אלא לקינוח צריך לברך עליו.

ואינו קשור בהכרח למחלוקת הפוסקים לגבי שיעור ברכה אחרונה האם שיעורו בכזית או ברביעית, כי הגדרת השיעור תלוי בסוג המאכל. אבל לגבי עיקר וטפל, תלוי בדעת בני אדם, האם מחשיבים את הגלידה כטפל לפת, או כמאכל מתוק נפרד.

6. השיטות בברכת הגלידה

תלוי בסוגים: לדעת **האור לציון** (חלק ב פרק יב אות יב), יש שלשה סוגי גלידות - גלידה ממשקאות קפואים, גלידה מחלב קפוא, גלידה שעשויה מביצים מוקפצות. ודינם חלוק כדלהלן:

גלידה שעשויה ממים קפואים נחשבת משקה, ואין מברכים עליה כדון משקין בתוך הסעודה, וזאת על פי מה שכתב **הרמב"ם** (הלכות טומאת אוכלין פרק ט הלכה א), לגבי שמן ודבש שנטמאו ואחר כך קרשו והפשירו, הם ראשון לטומאה, כי נחשבים כמשקין למרות שקפאו אחרי שנטמאו. וביאר **בכסף משנה** (אות א) לפי שלא יקפאו באמת, ומשקה יחשב ואפילו בעת ההקפאה. אך גלידה שעשויה מחלב, נחשבת כאוכל ומברכים עליה, כמבואר **ברמב"ם** (שם הלכה ב) חלב שקרש הרי הוא כאוכל ואם נגע בו ראשון נעשה שני. ולגבי גלידה מביצים מוקפצות ודאי שנחשב אוכל שאינו עשוי ממים ומברכים עליה.

ולדעת **התשובות והנהגות** (כרך ו סימן ט), אם אוכלים את הגלידה בכף כמו אוכל כל פעם קצת, ולא בבת אחת הכל כמו משקה, נחשבת כאוכל, אך אם רק מוצץ אותה

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 435 בסך 100 שקל מזומן
הבה"ח כמר אהרן דיסיני גי"ו
ישיבת פוניבז' בני ברק

שאלה: באר גדר חובת כוונה, בברכת אבות ובשאר התפילה?

מה ההבדל בין 'מצות צריכות כוונה', לחובת כוונה בתפילה. האם הכוונה מעכבת, או שהיא רק דין לכתחילה. האם מספיק כוונה ש'עומד לפני המלך', או שצריך גם 'פירוש המילות'. אלו דברים נאסרים מחמת שמעכבים את הכוונה.
מקורות: גמ' (ברכות דף ל: לא. סנהדרין דף כב.), **שו"ע ומשנ"ב** (סימן פט סעיף ד, סימן צ סעיף א, סימן צג סעיף ג, סימן צו סעיפים א-ב, סימן צח סעיף ב, סימן קא סעיף ב), **חידושי הגר"ח הלוי** (הלכות תפילה פרק ד הלכה א), **חזו"א** (בגיליונות שם), **מנחת שלמה** (חלק א סימן א), **תפילה כהלכתה** (עמוד נב), **פסקי תשובות** (סימן צח).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא. כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדיית. התשובות המובחרות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. **בכדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!** נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחריו יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול השו"ן', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הוקדש לע"נ ראש ישיבת רכסים 'קול אליהו'
הגאון הגדול רבי רפאל אליהו ציון סופר צ"ל
נלב"ע כ"ב אדר ב' תשפ"ד

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **טבל בסעודה:** האוכל פירות בסעודה לקינוח ולא לשבוע טעון ברכה ראשונה, ואפילו אם החליט לאכול לשבוע נפשו מברך עליהם דבטלה דעתו אצל כל אדם.
- ב. **קינוח:** לדעת המשנ"ב והרבה פוסקים כל אוכל שבא לקינוח סעודה ולא לשיביעה כגון קומפוט, טעון ברכה לפניו למרות שרגילים לאכול תמיד בסעודה. ולדעת התהלה לדוד והגר"א דברים שאוכלים אותם בקביעות בסעודה אין מברכים עליהם אפילו שאין באים לשיביעה.
- ג. **קומפוט:** לדעת רוב הפוסקים מברכים על פירות חיים ומבושלים בסוף הסעודה. ויש אומרים שאם הפירות אצלו באים להשלמת הסעודה לא מברכים, ויש מחמירים לפטור את הקומפוט בברכה על פרי חי. ויש מדקדקים לאוכלו עם פת.
- ד. **עם פת:** מירות שאכלם בתחילה ובסוף עם פת. אינו מברכים עליהם גם מה שנאכל באמצע בלי פת. אך פירות שבאים לקינוח טעונים ברכה למרות שאכלם בתחילה ובסוף עם פת, ורק מה שאוכל ממש עם הפת אינו טעון ברכה. ויש אומרים שאם אוכל מעט עם פת הקומפוט אינו פוטר מברכה שלא נעשה טפל.
- ה. **גלידה:** לדעת הרבה פוסקים הגלידה טעונה ברכה בסעודה, ואפילו אם בירך על היין בסעודה לא פטר את הגלידה, ויש אומרים שאין מברכים על הגלידה בסעודה. ויש מחלקים בין מים קפואים שאין טעונים ברכה, לחלב קפוא וביצים מוקצפות שטעונים ברכה. ויש שכתב שאם נאכל בכך דינו כאוכל, ואם מוצץ אותו כמו קרטיב דינו כמשקה.

עדכוני הלכה

לידיעת הציבור
קנין המלחמה מורכב
הפרח וקנין המלחמה כפי שזכרנו במדור זה
ויש עליהם חשש מירחת דונג
בשם השמירה ויש להחזיקם במשך זמן מה
התחלת הירי לא יורו עם מירחת דונג.
כלל זה אנו יודעים לקחת אחריות מלאה על כך
לפי הנישול או אפילה
ג.ב. **תפוח עץ הונצח אין בו חשש מירחת דונג.**
דק הקובץ
קנין המלחמה מורכב מירחת דונג ויש

לידיעת הציבור

קילוף תפוחי עץ: פורסם במודעה מטעם ועד הכשרות בד"ץ העדה החרדית מתאריך כ"ג אדר ב' תשפ"ד; עקב מצב המלחמה בארץ הקודש, רוב תפוחי העץ המשווקים בימים אלו הינם מיבוא חו"ל, ויש עליהם חשש מירחת דונג. נעשים מאמצים שהתפוחים המשווקים בהשגחת בד"ץ לא יהיו עם מירחת דונג, אולם אין אחריות מלאה על כך, ולכן יש לקלף את תפוחי העץ לפני הבישול, או לפני האכילה. תפוח עץ מזהב אין בו חשש מירחת דונג.

נושא הגיליון הבא:

'כוונה בתפילה'

טלו חלק ביזיון הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לזכרון עולם בהיכל ד'

הגיליון הונצח והוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה והצדקנית
מרת קילא בת הר"ר דוד בייפוס ע"ה
נלב"ע ד' ניסן תשמ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים יומי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל

פקס 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום לגרלות, ועוד...